

6. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л. М. Масол. – Київ: Промінь, 2006. – 432 с.

7. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.

8. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О. П. Рудницька. – К.: ТОВ Інтерпроф, 2002. – 270 с.

9. Ушинський К. Д. Твори : в 6 том. / К. Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1954. Т. 2. – 560 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Asafjev B. V. Izbranye statji o muzykalnom prosveschenii i obrazovanii / B. V. Asafjev, – 2 izd. – L. Muzyka, 1973. – 142 s.

2. Balchitis E. O. O vospriyatii instrumentalnoy muzyki v mladshykh klasah shkoly// E. O. Balchitis Muzykalnoje vospitanije v shkole. Vyp. 10. – M.: 1975, – 192 s.

3. Vashchenko G. G. Zagalni metody navchannya: Pidruchnyk dlya pedagogiv. - Vyd.pershe./ G.G. Vashchenko. – K.: Ukrajinska vydavnycha spilka Varta, 1997. – 415 s.

4. Entsyklopediya osvity / Akademiya ped.nauk Ukrainy, golov.red.. V. G. Kremen'. – K. Urinkom Inter, 2008. – 1040 s.

5. Leontovych M. D. Praktychnyi kurs navchannya spivu u sereдnykh shkolakh Ukrainy / M. D. Leontovych Z pedagogichnoji spadschyny

kompozytora, Upor. L. O. Ivanova. – K.: Muzychna Ukrjina. 1989. – 136 s.

6. Masol L. M. Zagalna mystetska osvita: teoriya I praktyka: monografiya/ L. M. Masol. – Kyiv: Promin', 2006. – 432 s.

7. Oleksjuk O. M. Muzychna pedagogika: Navchalnyi posibnyk / O. M. Oleksjuk. – K.: KNUKіM, 2006. – 188 s.

8. Rudnytska O. P. Pedagogika zagalna ta mestetska: navch. Posib./ P. Rudnytska, – K.: TOV Interprof , 2002. – 270 s.

9. Ushynskiy K. D. Tvory v 6 tom. K. D. Ushynskiy. T–K.: Rad.shkola, 1954. T. 2. – 560 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НАДУТЕНКО Олена Леонідівна – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування художньої культури дітей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NADUTENKO Olena Leonidivna – Postgraduate Student of the Department of Pedagogy and Educational Management, Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation of children's art culture.

УДК 37(09)

ПІСНОВ ВАДИМ ВАСИЛЬОВИЧ – старший викладач кафедри медичних знань та БЖД Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
e-mail: pednauk@gmail.com

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах розбудови Української держави валеологічна освіта викликає не лише науково-пізнавальний інтерес, але й має величезну практичну значущість. Складною і актуальною для української держави є перш за все проблема збереження її генофонду. Зниження коефіцієнта народжуваності при зростанні загальної смертності, погіршення стану здоров'я різних категорій населення ставлять під загрозу біологічне забезпечення відтворення нації у її кількісному та якісному вимірах, без чого неможливе було б і духовне відродження України.

Усе це дає підставу зрозуміти, що сучасний стан охорони здоров'я та валеологічної освіти вимагає від педагогів пошуку нових підходів у її забезпеченні. Виховання в особистості розумного ставлення до свого здоров'я, вивчення і дотримання нею основних засад раціонального харчування, стимулювання фізичної активності, загартування організму, дотримання правил особистої і загальної гігієни є засобом розв'язання сучасних завдань щодо забезпечення всебічного гармонійного розвитку особистості. Переосмислення методів, форм, засобів навчання і виховання, які успішно застосовувалися в минулому, значно підвищуватиме рівень зацікавленості

громадян освітніми системами, що сприяють охороні власного здоров'я, розвитку фізичної культури та валеологічної підготовки молодих людей.

В Україні відсутня чітка, цілеспрямована система валеологічної освіти, пропагування здоров'я, здорового способу життя серед людей. Виникає історична необхідність у глибокому переосмисленні наших уявлень про сутність здоров'я як найважливішої соціальної цінності людини. Перебудова сучасного навчально-виховного процесу потребує глибокого історико-педагогічного аналізу теорії і практики валеологічної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Національно свідомо українська інтелігенція була налаштована на валеологічну підготовку молоді засобами фольклору, етнографічних знахідок, про що свідчать публікації Б. Грінченка, М. Грушевського, І. Франка, в яких ідеться про життя, побут українців, виховання дітей та формування у них мотивації щодо забезпечення здорового способу життя.

Розвиток валеологічної освіти в Україні є актуальною для дослідження проблемою, якою займалися в різні часи Г. Апанасенко, С. Громбах, Г. Голобородько, Г. Даниленко, М. Зубалій, Ю. Лисицин, Л. Сущенко та ін.

Становлення й поширення валеологічної освіти, формування потреби кожної людини у бути здоровою були предметом дослідження учених та педагогів упродовж багатьох років. Однак цілісна інтерпретація розвитку валеологічної освіти на південноукраїнських землях в ХХ столітті все ще відсутня.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури виявити та узагальнити передумови розвитку валеологічної освіти на Півдні України другої половини ХІХ– початку ХХст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українські вчені-історики, етнографи по-різному тлумачать поняття «Південь України», «Південний регіон».

Згідно етнографічного районування України Південний (Причорноморський) регіон охоплює територію сучасних Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Одеської, південні райони Дніпропетровської та північні АР Крим [2, с. 128].

С. Павлюк визначає Південний (Причорноморський) історико-етнографічний район України як «...степову частину України; це територія теперішніх Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Одеської, південних районів Дніпропетровської, Кіровоградської, Донецької, Луганської областей» [7, с. 59].

В. Борисенко у роботі «Українська етнологія» (2007) дає наступне трактування: «Південь України – це своєрідний історико-

етнографічний район, який визначається мішаним складом населення, порівняно великою його соціальною рухливістю. Він охоплює території сучасних Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Одеської, південних районів Дніпропетровської, Кіровоградської, Донецької, Луганської областей та північні Кримської автономії. Однак окремі землі півдня (Подунав'я, Причорномор'я, Приазов'я, Донщина, Крим) мають суттєві відмінності за складом населення, етнічною історією, структурою традиційно-побутової культури [5, с. 48].

Сучасний дослідник, доктор історичних наук, І. Лиман констатує термін «Південна Україна» як: «Територіальні межі дослідження визначаються традиційним для історіографії розумінням під терміном «Південна Україна» – території трьох степових губерній – Катеринославської, Херсонської і Таврійської в кордонах 1805 р., яка сьогодні включає землі Одеської, Миколаївської, Херсонської, Кіровоградської, Запорізької, Дніпропетровської, Донецької областей, Автономної республіки Крим і південно-східної частини Луганської області» [3, с. 5].

У статті 133 Конституції України Південь України стверджується як територія, до складу якої входять Херсонська, Миколаївська, Одеська області та АР Крим.

На основі дослідження праць істориків (зокрема О. Дружиніної) відмічаємо, що в ХІХ ст. в Південну Україну прибувала велика кількість колоністів, більшість з яких прибувало з Оттоманської імперії. Це були переважно болгари, гагаузи, молдовани, серби, греки, вірмени, які відіграли значну роль у колонізації краю та подальшому його економічному та соціальному зростанні. Вихідці з Султанської Туреччини поселилися в Степовій Україні. «Найчисельніше переселення болгар датоване періодом російсько-турецької війни 1806–1812 рр.» [1, с. 111]. Разом з болгарами осідали на Півдні України й албанці та гагаузи. Крім того, до Бессарабії прямували серби, молдовани, євреї. Офіційна статистика не виокремлювала албанців та гагаузів із загальної маси біженців. Усіх їх називали «болгарами», незважаючи на мовні й культурні відмінності. Гагаузи заснували такі населені пункти, як: Нові Трояни, болгари – Болград, Виноградне, Нагірне нинішньої Одеської області тощо.

Близьке розташування Південної України та основних районів депортації переселенців зумовило і їх соціальний склад. Південноукраїнські землі заселялися переважно безземельними або малоземельними селянами.

Отже, основою міграційного контингенту Південної України в 60–70-х рр. XIX ст. були малоземельні та безземельні селяни, і тільки на початку 80-х рр. XIX ст., з моменту створення селянського поземельного банку, в південноукраїнському колонізаційному потоці з'явилася значна кількість багатих селян, що могли собі дозволити навіть найманих працівників. Свідченням цього є звіти поземельного банку [4, с. 24].

Отже, матеріально-економічне становище населення та їхній загальний культуроосвітній рівень створювали свою власну систему стосунків, цінностей, традицій, фольклору, а, відповідно, і свою особливу систему цінностей сімейного виховання. Родина, повинна стати доброю школою чеснот і моральних якостей у формуванні фізичного і духовного здоров'я молоді. Адже перші задатки валеологічного світогляду, який остаточно викристалізовується під впливом зовнішніх обставин і чинників, діти шляхом природного добору і силою авторитету отримують від батьків. Для населення важливим було підтримання певних валеологічних традицій, які вели до утвердження здорового способу життя в сім'ї, який би забезпечував повноцінний розвиток дитини, її соціально-гігієнічну культуру, культуру інтелектуальної та фізичної праці, розумне проведення дозвілля.

До того ж, здоровий спосіб життя означав, що в сім'ї створювалися умови для раціональної організації занять, чергування розумової праці з фізичною, можливості для підтримки доброго стану здоров'я раціональним харчуванням, фізичними вправами, загартовуванням організму дитини та всіх членів родини; він обумовлював переконання дитини в пагубному впливі алкоголю, куріння на її організм тощо.

Звичайно, не можна стверджувати, що кожна сім'я, кожна родина виховувала дітей у дусі збереження власного здоров'я, виховання будувала на основі здорового способу життя. Як свідчать дослідження вітчизняних учених, шкідливі звички часто прищеплювалися дитині з коліски. Так, на початку XX століття «соска із настойки маку, з додатком горілки, особливо в гуртових помешканнях, по різних «коєчно-коморочних» квартирах – це потрібна річ, бо крик дитини ламає спокій мешканців... І ось таким чином діти-алкоголіки з першого ж дня життя на світі» [8, с. 103]. Припускаємо, що народна приповідка: «Спить дитя, як у маківочці» має подібне походження. Відомо також, що у народній гомеопатії існують трави (копитняк європейський), якими здавна лікували алкоголізм. Це є підтвердженням давнього існування проблеми і спроби подолати її різними способами.

Проте у родинах, де батьки брали участь у діяльності культурно-просвітницьких товариств, важливими засобами у формуванні національної свідомості та валеологічної культури була пам'ять про минуле попередніх поколінь, національні цінності українського народу, його традиції і звичаї. Слід зазначити, що у багатьох сім'ях існувала добра традиція відзначати свята, на які діти йшли разом з батьками і бачили їхнє ставлення до шкідливих звичок. Такі святкування глибоко западали у дитячі душі, пробуджуючи усвідомлення себе як невід'ємної частинки всієї української спільноти, яка прагне бути здоровою.

На південноукраїнських землях характерним було те, що у виховному процесі насамперед брала участь родина, де батьки виступали ініціаторами у вихованні здорового покоління. Дітям змалку прищеплювали любов до рідної мови, рідного краю, здорового способу життя.

Південь України, в даний історичний період, характеризувався й тим, що переважна більшість населення проживала в сільській місцевості.

Активне заселення та освоєння краю сприяло розвитку провідних галузей економіки: сільського господарства, промисловості, торгівлі.

Поряд з вирощуванням зерна, провідними галузями господарства стали вівчарство та розведення великої рогатої худоби. Підвищення митних тарифів на ввезену винопродукцію створило сприятливі умови для розвитку локального виробництва винних напоїв. Саме у першій половині XIX ст. в околицях Одеси з'явилися виноградні плантації, які згодом прославили цей край.

Промисловість Півдня України набула швидких темпів розвитку. Тут діяли чавуноливарні, механічні, машинобудівні та ракетні заводи. Розвивались солеварні, борошномельні, канатні, чинбарні приватні підприємства, різноманітні ремесла та селянські промисли (гончарство, ковальство, рибальство тощо). Помітну роль в економічному розвитку південного краю відігравав водний транспорт Південного Бугу та залізниця, що з'єднувала регіон з Києвом, Харковом, Москвою та Петербургом. Південь України став одним із головних центрів суднобудування в Україні. Тут створювали технічно обладнані кораблі: броненосці, міноносці, есмінці та інші різновиди.

Таким чином, на Півдні України у кінці XIX ст. були створені всі можливі умови для економічного та соціального піднесення регіону.

Наприкінці XIX – початку XX ст. на Півдні України була сформована чітка система

треступеневої освіти: парафіяльні, недільні, земські школи, училища, гімназії, професійні училища, ремісничі школи й інститути. Проміжне становище між гімназіями й університетами займали ліцеї. Так, на базі одного із них – Рішельєвського, який з 1817 р. діяв в Одесі, а з 1865 р. було засновано Новоросійський університет. Такі зрушення в освітній галузі призвели до збільшення не лише кількості населення, що було зайняте у промисловому виробництві, а й у системі культури, освіти, медичній галузі. Це, в свою чергу, розширило й сформувало такий тип сім'ї як родина місцевої інтелігенції.

Представники передової інтелігенції порушували питання про виховання здорового покоління, адже в 20–30-х роках ХХст. був катастрофічний стан здоров'я дітей. Громадянська війна 1919–1921 рр. супроводжувалась людськими жертвами і залишила державі економічну відсталість, масове безробіття, голод, осиротілих і покинутих дітей. Усе це впливало на негативний стан здоров'я населення, а особливо дітей і молоді.

Рішучий крок у вирішенні нагальних проблем щодо забезпечення дітей продовольством, одягом, житлом та іншими речами першої необхідності здійснив Перший Всеросійський з'їзд діячів з охорони дитинства (2–8 лютого 1919 р., м. Москва), на якому серед проблем, які потребували негайного вирішення, були питання лікарсько-педагогічної роботи. Подальшим кроком на шляху формування здорової особистості підростаючого покоління стало скликання у березні 1919 року I з'їзду з охорони здоров'я дітей і підлітків, де обговорювались актуальні питання організації оздоровчої роботи у масовій школі, зокрема, елементів трудового виховання в школі, режиму навчальних занять, ролі лікаря в організації масових оздоровчих закладів для здорових і хворих дітей, проблеми фізичного виховання дітей і підлітків [6].

Як наслідок, було видано низку декретів з охорони здоров'я дітей, серед яких декрет від 17 травня 1919 року «О бесплатном детском питании», згідно з яким у великих фабрично-заводських центрах країни почали видавати харчування усім дітям до 14 років. У 1921 році були видані «Постановление Совета Народных Комиссаров о мерах к осуществлению коммунального питания детей», «Декрет Совета Народных Комиссаров об организации питания в сельских школах», відкривались курси з підготовки шкільних лікарів, інструкторів з фізичного виховання, визначився зміст роботи шкільного лікаря [6]. Вивчення й охорона дитинства – таким стало гасло першої половини ХХ ст.

Фізичну культуру дитячого населення визнано як комплекс заходів гігієнічного й педагогічного значення, які обов'язково повинні входити в систему виховання дитячих закладів і сприяти нормальному розвитку дітей.

Велика увага була приділена проблемі фізичного виховання з метою оздоровлення дітей та підвищення рівня їх фізичного благополуччя. Спеціально створеною Комісією з фізичного виховання на основі проведених наукових досліджень була розроблена для дитячих закладів тимчасова програма з фізичної культури, яка складалася з двох частин: санітарно-гігієнічної (фізичне виховання) та спеціальної (фізична освіта). Програма містила вказівки, методичні рекомендації щодо заходів, які б сприяли зміцненню здоров'я дітей і їх гармонійному розвитку; було визначено санітарно-гігієнічні вимоги до мікроклімату в дитячих закладах, шкільних меблів, дитячого харчування, режиму праці. Окремі питання присвячені організації сну дітей на свіжому повітрі, особистій гігієні дітей та гігієні рухів.

Так, у 1933 р. було відкрито два будинки соціально-гігієнічного виховання (у Херсоні та Одесі), а в парках культури і відпочинку організовувались спеціальні відділи для дітей, які проводили серед них загальнокультурну та оздоровчо-виховну роботу.

Проголошені ідеї щодо валеологічної освіти спричинили появу ґрунтовних науково-педагогічних досліджень, присвячених вивченню особливостей нервово-психічної організації дитини, її духовного розвитку, гігієни нервової системи дитини, фізіології та гігієни харчування, фізичного виховання у дошкільному та шкільному віці, статевого виховання дітей.

Значно сприяла розвитку науково-дослідної роботи у сфері гігієнічного навчання й виховання школярів спільна робота гігієністів, фізіологів, лікарів та педагогів. На підставі проведених досліджень були розроблені гігієнічні рекомендації з упорядкування навчального навантаження й режиму дня школяра, визначені початок і кінець навчального року. Було встановлено терміни канікул і тривалість уроків, регламентовано навчальний день у початкових, середніх і старших класах. Вивчення світлового режиму дитячих установ дозволило визначити гігієнічні вимоги до штучного і природного освітлення. Були розроблені основні гігієнічні вимоги до забезпечення дитячих установ, зокрема, навчальними посібниками й предметами дитячого побуту.

На початку 30-х рр. був створений Всеукраїнський інститут охорони здоров'я,

основне завдання якого полягало у здійсненні комплексних соціально-гігієнічних досліджень і впровадження їх у практику оздоровлення українського народу.

Як бачимо, значна увага педагогів, лікарів, громадських діячів спрямовувалась на пошук ефективних шляхів збереження, зміцнення та формування здоров'я зростаючого покоління. Першоосновою формування здоров'я молоді, підготовкою її до школи і до самостійного життя педагоги вважали дошкільні заклади, які реалізують такі важливі завдання: по-перше – піклуються про фізичне виховання дітей, яке доповнюється прогулянками, походами, руханкою та забавами; по-друге – дозволяють дітям бути дітьми, розвивати вроджені здібності, не марнувати молодих літ.

На поч. ХХ ст. на Півдні України створювалось «сезонне дошкільля» – літні дитячі садки на селі в час літніх робіт, де дитина міцніє тілом і духом.

Отже, проведений історико-педагогічний пошук дозволив виділити основні передумови розвитку проблеми валеологічної освіти підростаючого покоління на Півдні України (друга половина ХІХ – початок ХХ століття до яких належать: соціально-економічні (економічна відсталість країни; загострення проблеми здоров'я дітей через несприятливі умови життя), соціокультурні (діяльність культурно-освітніх товариств, положення освітніх документів, директиви та постанови з'їздів з охорони здоров'я дітей, творчі надбання науковців щодо порушеної проблеми, потреба школи у вихованні свідомих, здорових, дисциплінованих будівників держави).

Недоліки у формуванні валеологічної освіти на території південноукраїнських земель в означений історичний період обґрунтовуються насамперед відсутністю держави, яка б не гальмувала розвиток мережі шкільних закладів, у яких мала б пропагуватися валеологічна освіта, забезпечувалося б формування основних засад збереження, зміцнення та формування індивідуального здоров'я, завданням якої стала б турбота про те, щоб дитина, закінчивши навчання в школі, набула здоров'я, а не втратила його, а також була підготовленою до соціального життя.

Нового розмаху набула окреслена проблема лише в 50-ті рр. ХХ ст., які ознаменувались принципово новими підходами до формування здорового способу життя школярів і поклали початок новому, сучасному періоду розуміння досліджуваної проблеми.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Дружинина Е. И. Южная Украина в 1800–1825 гг. / Е. И. Дружинина. – М., 1970. – 205 с.

2. Етнографія України: навч. посіб. / [за ред. проф. С. А. Макаруча]. – [2-е вид.]. – Львів: Світ, 2004. – 520 с.

3. Лиман І. І. Православна церква на півдні України (1775–1761 рр.): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Лиман Ігор Ігорович; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2005. – 33 с.

4. Отчет члена совета Крестьянского поземельного банка Ф. Воропонова об исполнении в 1886 г. командировки в южные губернии для обследования переселенческих земельных покупок совершенных с помощью Крестьянского банка. – СПб., 1887. – 51 с.

5. Українська етнологія: навч. посіб. / В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007. – 400 с.

6. Таранько М. Українська лектура з обсягу природи в народній школі / Михайло Таранько // Шлях виховання й навчання. – 1932. – Кн. 3. – С. 154–160.

7. Українське народознавство: навч. посіб. / С. П. Павлюк, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. – Львів: Фенікс, 1997. – 608 с.

8. Щербина В. Ю. Особливості виховання дітей у селянських та робітничих сім'ях на Півдні України на рубежі ХІХ–ХХ століть / В. Ю. Щербина // Пед. науки: [зб. наук. пр.] / [відп. ред. Барбіна С. С.] – Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. – Вип. 47. – С. 80–83.

BIBLIOGRAFIYA

1. Druzhynyna E. Y. Yuzhnaya Ukrayna v 1800–1825 hh. / E. Y. Druzhynyna. – M., 1970. – 205 s.

2. Etnohrafiya Ukrayiny: navch. posib. / [za red. prof. S. A. Makarchuka]. – [2-e vyd.]. – L'viv: Svit, 2004. – 520 s.

3. Lyman I. I. Pravoslavna tserkva na pivdni Ukrayiny (1775–1761 rr.): avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk: 07.00.01 / Lyman Ihor Ihorevych; Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. – Kh., 2005. – 33 s.

4. Otchet chlena soveta Krest'yanskoho pozemel'noho banka F. Voroponova ob uspolnenyy v 1886 h. komandyrovky v yuzhnye hubernyy dlya obsledovanyya pereselencheskykh zemel'nykh pokupok sovershennykh s pomoshch'yu Krest'yanskoho banka. – SPb., 1887. – 51 s.

5. Ukrayins'ka etnolohiya: navch. posib. / V. Borysenko. – K.: Lybid', 2007. – 400 s.

6. Taran'ko M. Ukrayins'ka lektura z obsyahu pryrody v narodniy shkoli / Mykhaylo Taran'ko // Shlyakh vykhovannya y navchannya. – 1932. – Kn. 3. – S. 154–160.

7. Ukrayins'ke narodoznavstvo: navch. posib. / S. P. Pavlyuk, H. Y. Horyn', R. F. Kyrchiva. – L'viv: Feniks, 1997. – 608 s.

8. Shcherbyna V. Yu. Osoblyvosti vykhovannya ditey u selyans'kykh ta robotnych'kykh sim'yakh na Pivdni Ukrayiny na rubezhi KhIKh–KhKh stolit' / V. Yu. Shcherbyna // Ped. nauky: [zb. nauk. pr.] / [vidp. red. Barbina Ye. S.] – Kherson: Vyd-vo KhDU, 2008. – Vyp. 47. – S. 80–83.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПЕНОВ Вадим Васильович – старший викладач кафедри медичних знань та БЖД Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Наукові інтереси: дослідження процесу розвитку вітчизняної валеологічної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RYENOV Vadym Vasylovych – Senior Lecturer of the Department of Medical Knowledge and Life Safety, Odessa I. I. Mechnikov National University.

Circle of scientific interests: studying of the process of development of national valeological education.

УДК [378.041:51]:005

САФРОНОВА ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА –

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
e-mail: cafronova2013@yandex.ua

**КУЛЬТУРА УПРАВЛІННЯ І УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА
ЯК ВАЖЛИВІ ЧИННИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ
ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування життєдіяльності суспільства на гуманістичній і демократичній правовій основі актуалізують проблему підготовки майбутніх фахівців в умовах університетської освіти на вдосконалення правової сфери життя, оновлення правоохоронної, правозахисної та судової систем. Потреба суспільства в кваліфікованих юристах обумовлює пошук ресурсів, шляхів та засобів їх використання в модернізації традиційної парадигми підготовки студентів юридичних спеціальностей університету.

Основні напрями реформування вищої юридичної освіти ґрунтуються на оновленні її змісту, форм, методів, засобів підготовки студентів до професійної діяльності, посилення управлінського її аспекту. Ускладнення завдань юридичної освіти, вимог до якості підготовки фахівців юридичної сфери діяльності обумовлює необхідність створення системи управління усіма ланками освітнього процесу, розробки сукупності необхідних і достатніх управлінських дій по забезпеченню якісного професійного становлення майбутніх фахівців, самостійного засвоєння ними теоретичних основ обраної професії та оволодіння практичним досвідом їх використання самостійно в юридичній сфері діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичний аналіз наукових робіт свідчить про значні досягнення у вирішенні різноманітних аспектів підготовки фахівців різних сфер діяльності, в тому числі і юридичної, засобами посилення управлінських дій не тільки по вертикалі, але й по

горизонталі управління освітніми процесами (навчанням, вихованням, самостійної і самосвітної діяльностями). Розгляду питань управління самостійною навчальною роботою присвячені дослідження В. Єрмолаєвої, В. Козакова, А. Кучерявого, П. Підкасістого, Л. Якушкіної та ін. Науковці акцентують увагу на обґрунтуванні технологічного, управлінського і організаційного аспектів самоосвітньої діяльності (Г. Альтшуллер, А. Артюшенка, В. Афанасьєв, В. Беспалько, М. Боритко, Л. Гаєвська, Т. Гребеник, А. Громцева, Л. Калініна, В. Лазарев, В. Лихолетов, С. Єлканов, Г. Наливайко, І. Наумченко, Б. Райський, В. Шпак); механізмів самоосвітньої діяльності (Г. Закіров, А. Маркова, О. Матюшкін, Я. Пономарьов, С. Смирнов. Особлива увага приділяється культурологічному підходу в підготовці кваліфікованих кадрів. Автори (А. Арнольд, В. Маслова, В. Болгарінова, І. Ісаєв та ін.) визначають дефініції: «юридична культура», «культура праці», «культура самостійної навчальної праці» та їх значення в підготовці компетентного і конкурентоздатного фахівця.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати про потребу в новій системі організації освітнього процесу у різних типах навчальних закладів, що забезпечує наявність спроб віднайти раціональні способи забезпечення культури управління самоосвітньої діяльності студентів юридичних спеціальностей університету, щоб використати предметні знання не тільки як джерело інформації, але і як засіб підвищення ефективності впливу цього фактору в їх професійному становленні.